

JŪS DOSIETIES UZ ASV STRĀDĀT VAI MĀCĪTIES?

Esam pārliecināti, ka šī pieredze būs interesanta un iespajdiem bagāta. Atgādinām, ka problēmsituācijās, JUMS IR TIESĪBAS UN JŪS VARAT SAŅEMT PALĪDZĪBU!

JUMS IR TIESĪBAS:

- saņemt vienlīdzīgu attieksmi un taisnīgu darba samaksu;
- nedarīt darbu piespiedu kārtā pret savu gribu;
- paturēt sev savu pasi un citus personu apliecinošus dokumentus;
- ziņot par ļaunprātīgu izmantošanu, nepakļaujot sevi represijām;
- pieprasīt palīdzību biedrībās, imigrantu un darba tiesību apvienībās vai citās organizācijās;
- taisnīguma nodibināšanai, vērsties ar prasību tiesā ASV.

Šīs un citas tiesības ir izskaidrotas šajā bukletā.

Ja Jūsu tiesības ir pārkāptas vai esat ļaunprātīgi izmantots(-a), zvaniet uz zemāk norādītajiem bezmaksas tālruniem:

**Nacionālā cilvēktirdzniecības resursu centra uzticības tālrunis
(National Human Trafficking Resource Center)
Darbojas 24 stundas diennaktī**

1-888-373-7888

(centru vada nevalstiskā organizācija)

**Cilvēktirdzniecības un strādājošo ekspluatācijas sūdzību tālrunis
(Trafficking in Persons and Worker Exploitation
Task Force Complaint Line)**

(Pirmdiena – piektdiena no plkst. 9:00 līdz 17:00 pēc austrumu laika zonas)

1-888-428-7581

(tālruņa līniju uztur ASV Tieslietu departaments)

Informācija par Jūsu tiesībām uz vienlīdzīgu attieksmi un taisnīgu darba samaksu ir atrodama šī bukleta 5.lappusē.

Informācija par Jūsu tiesībām nedarīt darbu piespiedu kārtā pret savu gribu ir atrodama šī bukleta 7.lappusē.

Šis buklets tika izstrādāts balstoties uz ASV Federālo likumu: Sabiedriskais likums 110-457. ASV valdība ir sagatavojusi šo informatīvo materiālu, lai atgādinātu par likuma spēku un izrādītu cieņu un rūpes visām personām, kas ierodas šajā valstī. ASV valdība ir apņēmusies cīnīties pret cilvēktirdzniecību un darba tiesību pārkāpšanu.

ATCERIETIES!

Jūs varat aizsargāt sevi sekojošos veidos:

- vienmēr glabājiet pasi drošā, sev viegli pieejamā vietā;
- atstājiet savas pasas, vīzas un darba līguma kopijas glabāšanai saviem radniekiem vai draugiem Jūsu pastāvīgās mītnes valstī;
- pārliecinieties, ka Jūs zināt savas valsts vēstniecības tālruņa numuru;
- saglabājiet šo bukletu, lai tas Jums būtu pieejams un kalpotu kā atsauce, uzturoties ASV;
- pierakstiet un saglabājiet visus datus par to, cik darba dienas un stundas esat nostrādājis(-usi), kā arī kad un kādā apjomā saņēmāt samaksu;
- zvaniet uz **Nacionālā cilvēktirdzniecības resursu centra uzticības tālruni** 1-888-373-7888 (24 stundas diennaktī) vai **Cilvēktirdzniecības un strādājošo ekspluatācijas sūdzību tālruni** 1-888-428-7581 (darba dienās no 9:00-17:00 pēc austrumu laika zonas), ja Jums ir nepieciešama palīdzība.

Neimigrācijas vīzu izmantošanas kārtības pārskats

Kas ir neimigrācijas vīzas?

Neimigrācijas vīza ir ASV valdības izdots dokuments, kas atļauj personai doties uz ASV un prasīt atļauju šķērsot robežu, lai realizētu konkrētu mērķi, piemēram, mācītos vai strādātu.

Neimigrācijas vīzu process ietver divus soļus:

1. Vīzas pieprasīšanu ASV vēstniecībā vai konsulatā personas mītnes valstī;
2. Vīzas uzrādīšanu ASV Imigrācijas dienesta pārstāvim robežkontroles punktā.

Par dokumentiem:

1. Vīza tiek ielīmēta Jūsu pasē. Vīzā ir attēlota Jūsu fotogrāfija un uz tās ir norādīts šī dokumenta derīguma termiņš. Pēc tā beigām, Jūs varēsiet ieceļot ASV atkārtoti tikai pēc jaunas vīzas saņemšanas.
 - Darba vīzās tiek norādīts Jūsu darba devēja ASV nosaukums.
 - Uz noteiktu termiņu izsniegtā darba vīza **nedod Jums tiesības** strādāt **jebkura** darba devēja labā. Jūs drīkstat strādāt **tikai** pie tā darba devēja, kura nosaukums ir norādīts vīzā. Tikai izņēmuma gadījumos var būt iespēja mainīt darba devējus.
 - Tas nenozīmē, ka Jums ir jāturpina strādāt pie darba devēja, kas Jūs ļaunprātīgi izmanto un neievēro Jūsu tiesības.
2. I-94 forma ir balta kartiņa, kas Jums tiek iedota, ierodoties ASV. Šajā dokumentā ir norādīts, cik ilgi Jums ir atļauts uzturēties ASV. **Nepazaudējiet šo kartiņu!**

PADOMS

Pirms doties uz ASV, **izgatavojiet divas kopijas** katram no svarīgākajiem dokumentiem, piemēram, Jūsu pasei un vīzai, darba līgumam, citiem personu apliecinošiem dokumentiem. Vienu kopiju komplektu nododiet glabāt personai, kam Jūs uzticaties, savā mītnes valstī. Ierodoties ASV un saņemot I-94 formu, izgatavojiet arī šī dokumenta kopiju situācijai, ja oriģināls tiek pazaudēts.

PADOMS

Ierodoties ASV, **glabājiet savus personu apliecinošos dokumentus drošā un Jums viegli pieejamā vietā**. Darba devējs rīkojas pretlikumīgi, ja pieprasa nodot pasi viņam.

Jūsu darba tiesības ASV

Noteiktas darba tiesības ir tieši saistītas ar Jums izsniegtās vīzas kategoriju. Sīkāks to izklāsts ir pieejams zemāk.

A-3, G-5 un B-1 vīzas mājkalpotājiem

- Jūsu darba devējam ir pienākums noslēgt ar Jums darba līgumu, kas atbilst ASV likumdošanas prasībām, ja Jūs strādājat kā mājkalpotājs(-ja) kāda diplomāta (A-3 vīza), starptautiskas organizācijas pārstāvja (G-5 vīza) labā vai kā mājkalpotājs(-ja) uz šim nolūkam izdotas B-1 vīzas pamata.
- Līgumam ir jāatbilst sekojošiem nosacījumiem:
 - Jūsu darba devējs nepaturēs/nepārņems savā glabāšanā Jūsu pasi, darba līgumu vai citus Jūsu personīgos dokumentus;
 - Jūsu darba devējs apņemas ievērot visus ASV likumus;
 - līgums paskaidro, kāda būs Jūsu darba alga, cik bieži Jūs saņemsiet samaksu;
 - līgums paskaidro, kādi būs Jūsu darba pienākumi, cik stundas nedēļā Jums jāstrādā, kāda ir vienošanās par brīvdienām, atvaļinājuma un slimības dienām.
- Pārliecinieties, ka Jūs skaidri saprotat visus šī līguma punktus. Ja Jūs nesaprotat valodu, kurā ir sastādīts līgums, palūdziet kādam, kam uzticaties, lai Jums to iztulko. **Neparakstiet neko, ko pilnībā nesaprotat!**
- Pieņemot Jūsu vīzas pieprasījumu, ASV konsuls pārliecināsies, lai līgums atbilstu visām ASV likumdošanas prasībām. Nevilcinieties uzdot konsulam jautājumus, kas Jums ir radušies. Tikšanās ar konsulu norit bez darba devēja klātbūtnes.
- Ja Jūs esat parakstījis(-usi) līgumu, kas pārkāpj Jūsu tiesības vai Jūsu darba devējs nepilda līguma nosacījumus, nekavējoties zvaniet uz iepriekš minētajiem uzticības tālruniem. Šie dienesti palīdzēs Jums atrast juristu, kas paskaidros Jūsu tiesības un iespējamo rīcību šajā situācijā.

H-1B un H-1B1 vīzas darbiniekiem īpašās profesijās

- Ja Jūs ierodaties ASV, lai strādātu īpašā profesijā vai kā modelis(-e), lūdzu iepazīstieties ar informāciju tīmekļa vietnē www.travel.state.gov par Jūsu tiesībām un iespējām mainīt darba devējus.

H-2A vīzas pagaidu/īstermiņa darbam lauksaimniecībā

- Darba devēja pienākums ir izsniegt Jums rakstisku darba attiecību aprakstu ne vēlāk kā Jūsu pirmajā darba dienā, ja Jūs ierodaties ASV uz noteiktu laiku veikt lauksaimniecības strādnieka darbu. Šim dokumentam ir jāsaturs detalizēts skaidrojums par darba devēja nodrošināto atalgojumu Jums, dzīvesvietas nodrošinājumu, atlīdzību par transporta izdevumiem un darba attiecību ilgumu.

- Jums ir tiesības saņemt samaksu vismaz tādā apmērā, kādu ir noteikusi ASV valdība. Šis noteikums ir spēkā neatkarīgi no tā, vai saņemat samaksu par nostrādātajām stundām vai noteiktu laika periodu.
- Jums nav jāmaksā ASV sociālās apdrošināšanas nodokļi vai citas maksas darbā iekārtošanās uzņēmumam Jūsu pastāvīgās dzīvesvietas valstī.
- Jūsu darba devējam bez maksas ir jānodrošina Jums tīrs un drošs mājvietu.
- Jūsu darba devējam ir jāatmaksā Jums ar ierašanos ASV saistītie transporta izdevumi, pēc tam, kad esat nostrādājis(-usi) pie darba devēja pusi no līgumā paredzētā termiņa. Darba devējam ir jāsedz Jūsu atpakaļceļa izdevumi pēc darba līguma termiņa beigām.
- Jums ir tiesības uz garantētu darbu vismaz $\frac{3}{4}$ apmērā no kopējā līgumā norādītā darba dienu skaita, izņemot situāciju, ja darba līguma perioda pirmajā pusē Jūsu vietā tiek pieņemts ASV vietējais darba ņēmējs.

H-2B vīzas pagaidu/īstermiņa darbam, kas nav saistīts ar lauksaimniecību

- Jums ir tiesības saņemt samaksu vismaz vidējās algas apmērā, kas ir līdzvērtīga vai augstāka kā federālā, štata vai vietējā likumīgā minimālā darba alga. Šis noteikums ir spēkā neatkarīgi no tā, vai saņemat samaksu par nostrādātajām stundām vai par noteiktu periodu.
- Jūsu darba devējam ir jāsedz Jums atpakaļceļa izdevumi, ja darba attiecības tiek pārtrauktas pirms termiņa tāda iemesla rezultātā, kas nav saistīts ar Jūsu darba kvalitāti.
- Parasti Jūsu darba tiesības ir līdzvērtīgas jebkura cita līdzīgā amatā nodarbināta ASV darba ņēmēja darba tiesībām dotajā reģionā.
- Jums nav jāmaksā nekādas nodevas darbā iekārtošanas uzņēmumam savā mītnes valstī.

J-1 vīzas apmaiņas programmu dalībniekiem

- Programmai ir jābūt vismaz trīs nedēļas ilgai, izņemot, ja to sponsorē federālā valdība. DS-2019 forma – pamatdokuments J vīzu pieprasīšanai, atspoguļo informāciju par programmu un programmas sākuma un beigu termiņiem. Katrai konkrētai programmai papildus var būt citi dokumenti un/vai līgumi, kas detalizēti skaidro tās noteikumus.
- Jūsu galvotājaģentūras reklāmām ir jābūt precīzām, paskaidrojot visus izdevumus, noteikumus un ierobežojumus. Šai aģentūrai ir jānodrošina Jums arī apmācība, skaidrojot sekojošo:
 - J-1 vīzas un konkrētās programmas noteikumu detalizēts skaidrojums;
 - ceļošana uz ASV un robežas šķērsošana;
 - izmitināšana;
 - nodevas un citi izdevumi, ieskaitot dzīvošanu, veselības aprūpi un apdrošināšanu;

- dzīve un ieražas ASV;
 - vietējie resursi;
 - Jūsu galvotājaģentūras adrese, kā arī par Jums atbildīgās personas vārds, uzvārds un tālruna numurs ASV;
 - ASV Valsts departamenta Apmaiņas programmu dienesta kontaktinformācija;
 - ASV Valsts departamenta buklets Apmaiņas programmu dalībniekiem.
- Ja Jūs ierodaties ASV kā Vasaras darba un ceļošanas programmas (*Summer Work and Travel*) dalībnieks(-ce) un Jums nav iepriekš atrasts darba devējs, galvotājaģentūrai ir Jums jāpalīdz atrast darbu gadījumā, ja to patstāvīgi neesat varējis(-usi) izdarīt pirmajā nedēļā pēc ierašanās ASV. Galvotājaģentūrai ir jāpārlicinās, ka Jūs saņemsiet atalgojumu, kas ir līdzvērtīgs tam, kādu maksā ASV darba ņēmējiem.
 - Ja Jums ir izdota J-1 vīza, lai strādātu praksi vai piedalītos apmācības programmā:
 - galvotājaģentūrai ir jāintervē Jūs personiski, pa tālruni vai ar tīmekļa kameras starpniecību;
 - galvotājaģentūrai ir jāizdod Jums DS-7002 forma „Prakses/Apmācības plāns” (*Training/Internship Placement Plan*) pirms iesniedzat vīzas pieprasījumu. Šajā dokumentā tiek norādīts vai un kādu samaksu Jūsu saņemsiet, kā arī aprakstīti apmācības mērķi;
 - galvotājaģentūrai Jums ir rakstiski jāsniedz informācija par paredzamajiem programmas izdevumiem, kā arī ikdienas izmaksām, dzīvojot ASV;
 - Jūsu praksei/apmācībai ir jānotiek vismaz 32 stundas nedēļā;
 - ja Jūs strādājat praksē lauksaimniecībā, Jūsu darba apstākļiem un algai ir jābūt saskaņā ar federālajām prasībām šajā sfērā nodarbinātajiem.
 - Jūsu galvotājaģentūrai ir jāpārlicinās, ka Jums ir medicīniskā apdrošināšana, tomēr tai nav tā jānodrošina vai jāapmaksā.
 - Strādājot ASV, Jums ir jāpieprasa un jāsaņem sociālās apdrošināšanas numurs. Darba devējam ir jāsniedz atskaites atbildīgajiem dienestiem, izmantojot šo numuru, par jebkuriem nodokļu ieturējumiem, kurus tas ir veicis Jūsu labā.
 - Jūsu ģimenes locekļi (dzīvesbiedrs(-e) un bērni), kas ierodas ASV kopā ar Jums uz J-2 vīzas pamata, drīkst pieprasīt darba atļauju tikai tad, ja viņu gūtie ienākumi netiks izmantoti Jūsu uzturēšanai.

Papildu informāciju par vīzu kategorijām un ASV robežas šķērsošanas kārtību var iegūt ASV Valsts departamenta tīmekļa vietnē:

www.travel.state.gov

Citas tiesības, kas nav saistītas ar Jūsu vīzas kategoriju

Neatkarīgi no tā, ar kādas kategorijas vīzu ieceļojāt ASV, Jums ir visas turpmāk aprakstītās tiesības. Ja kādas no tām tiek pārkāptas, Jūs varat vērsties ar sūdzību ASV tiesībsargājošās iestādēs. Lielākajā daļā gadījumu Jūs varat uzsākt arī tiesas procesu, lai piedzītu Jums radušos zaudējumus. Jums nav jāraizējas par iespēju saņemt sodu par šādu rīcību.

1. Tiesības neklūt par atriebības upuri

- Jūsu darba devējs rīkojas pretlikumīgi, piemēram, draudot ziņot par Jums Imigrācijas dienestam vai policijai, ja Jūs cenšaties panākt Jūsu tiesību ievērošanu! Ja darba devējs Jums draud, **nekavējoties vērsieties pēc palīdzības. Atcerieties, Jūsu drošība ir pirmajā vietā!**

2. Tiesības saņemt samaksu

- Jums ir tiesības saņemt samaksu par visu padarīto darbu līdzvērtīgi atlīdzībai, kādu saņem ASV vietējie darbinieki.
- Jums ir tiesības saņemt vismaz federāli noteikto minimālo algu 6.55 USD apmērā par vienu stundu. Sākot ar 2009.gada 24.jūliju, tā ir noteikta 7.25 USD par vienu stundu. Pārbaudiet arī:
 - minimālo algu tajā **štatā**, kurā strādāsit;
 - Jūsu darba līgumu, kurā var būt ietverts punkts par augstāku samaksu.
- Parasti darbiniekiem ASV ir tiesības saņemt virsstundu samaksu 1.5 reizi apjomā no pamatlikmes par nostrādātajām darba stundām, kas pārsniedz parasto darba nedēļas 40 stundu limitu. Piemēram, ja Jūsu darba samaksa ir 10 USD par vienu stundu, tad darba devējam ir jāmaksā 15 USD par katru papildus nostrādāto stundu pārskata nedēļā.
- Dažkārt darba devējs samazina Jums izmaksājamo summu par atvilkumiem. Bieži vien šie atvilkumi ir nelegāli, ja tie samazina Jums likumīgi pienākošos algu. Piemēram, darba devējs nedrīkst ieturēt samaksu par mājvietu (darba devējam tā ir jānodrošina bez maksas darbiniekiem ar noteiktām vīzu kategorijām), darba apģērbu, drošības iekārtām vai maksu par darbā iekārtošanos.

PADOMS
Pārliecinieties, ka Jūs **pierakstāt datus par savu nostrādāto laiku** – stundas un dienas. Atzīmējiet arī informāciju par saņemto samaksu, datumiem, kad tā saņemta, jebkādiem atvilkumiem un to piemērošanas iemesliem.

3. Tiesības nesaskarties ar diskrimināciju

- Kā darbiniekam Jums ir tiesības uz vienlīdzīgu attieksmi un nebūt diskriminētam(-ai) Jūsu dzimuma, rases, nacionālās piederības, ādas krāsas, reliģijas vai invaliditātes dēļ.
- Jūsu darba devējam ir pienākums maksāt vienādu darba algu darbiniekiem, kas veic vienādu darbu,

kā arī nodrošināt vienādas darba iespējas visiem darbiniekiem neatkarīgi no viņu dzimuma, rases, nacionālās piederības, ādas krāsas, reliģijas vai invaliditātes.

- Jūsu darba devējam nav tiesību piespiest Jūs sarunāties darba vietā tikai angļu valodā, ja vien šīs valodas lietošana nav svarīgs darījumu priekšnoteikums.

4. Jūsu tiesības kā darba ņēmējam - sievietei

- Jūsu darba devējam **NAV** tiesību izturēties pret Jums slikti vai citādi tikai tāpēc, ka esat sieviete vai esat grūtniece – tā būtu dzimumu diskriminācija. Neatkarīgi no tā, vai esat sieviete vai vīrietis, Jūsu darba devējam **NAV** tiesību Jums seksuāli uzsmākties. Jūsu darba devējs nedrīkst:
 - pieprasīt Jums izpildīt seksuāla rakstura darbības;
 - pieskarties Jums seksuālā veidā;
 - izteikt vai izkliegt seksuāla vai aizskaroša rakstura komentārus.

PADOMS

Veiciet rūpīgus pierakstus par katru Jums izteiktu nepiedienīgu komentāru un/vai pret Jums vērstu darbību no Jūsu darba devēja puses. Pierakstiet liecinieku vārdus un telefona numurus.

5. Tiesības uz veselībai nekaitīgu un drošu darba vidi

- Visiem darba ņēmējiem ir tiesības uz veselībai nekaitīgu un drošu darba vidi:
 - **Izmitināšana:** Darba devēja nodrošinātajai mājvietai ir jābūt tīrai un drošai. Tai ir jāatrodas stipras konstrukcijas ēkā.
 - **Tualetes:** Tām ir jābūt tīrām un viegli pieejamām.
 - **Dzeraimais ūdens:** Ja Jūs strādājat lauksaimniecībā, lielākajā daļā gadījumu Jums ir tiesības saņemt tīru ūdeni dzeršanai un roku nomazgāšanai.
 - **Saslimšana vai ievainojums darba vietā:** Ja Jūs saslimstat vai gūstat ievainojumu darba vietā, Jūs drīkstat vērsties pēc medicīniskās palīdzības. Lielākajā daļā gadījumu Jūs saņemsiet ārstēšanu par brīvu, un Jums tiks izmaksāta daļa algas, kuru zaudējat darbnespējas laikā.
- Ja Jūs veicat darbu, izmantojot pesticīdus vai bīstamas ķīmiskas vielas, vai tie tiek izmantoti tuvējā apkārtnē:
 - Jums ir tiesības nomazgāt rokas tīrā ūdenī pēc pesticīdu/ķīmisko vielu lietošanas. Jums ir jāsaņem apmācība par drošu darbu ar pesticīdiem Jūsu pirmajās 5 darba dienās.
 - Jūsu darba devējam ir Jūs jāinformē par to, kur un kad tiks lietoti pesticīdi, lai Jūs nekļūtu par saindēšanās upuri nejaušības rezultātā. Darbinieki un citas nepiederošas personas nedrīkst atrasties teritorijā pesticīdu izsmidzināšanas laikā.

UZMANĪBU!

Jūsu darba devējs nedrīkst piespiest Jūs darīt kaut ko vai doties kaut kur, pat atgriezties mītnes valstī, neizmaksājot Jums darba algu.

- Ja Jūs strādājat ar pesticīdiem, kuru lietošanas laikā ir nepieciešams izmantot aizsargierīces (piemēram, sejas masku, respiratoru, darba apģērbu), darba devējam Jums tās ir jāizsniedz tīras un labā lietošanas stāvoklī.
- **Medicīniska rakstura ārkārtas situācijas:** Ārkārtas situācijā zvaniet **911** un izsaučiet Neatliekamās medicīniskās palīdzības brigādi.
 - Darba devējs varētu segt Jūsu izdevumus, tāpēc informējiet viņu iespējami ātri par radušos situāciju, lai darba devējs varētu sagatavot nepieciešamos dokumentus.
 - Pieprasiet savam ārstējošam ārstam vai klīnikai izsniegt Jums slimības vēstures kopijas.

6. Tiesības iesaistīties arodbiedrībā un slēgt kolektīvas vienošanās

- Visiem darba ņēmējiem ASV (ar dažiem izņēmuma gadījumiem) ir tiesības veidot un iesaistīties arodbiedrībās, neatkarīgi no sava imigrācijas statusa saskaņā ar federālajiem likumiem. Jūsu darba devējam nav tiesību vērsties pret Jums par šādu rīcību. Tas nozīmē, kas Jūs varat:
 - kopīgi ar citiem darbiniekiem pieprasīt paaugstināt algas un uzlabot darba apstākļus;
 - piedalīties sabiedriskajos pasākumos, protesta akcijās un demonstrācijās;
 - kļūt par arodbiedrības vai citas darba ņēmēju organizācijas biedru.

7. Tiesības uz papildu aizsardzību saskaņā ar štata likumiem

- Zvaniet uz bukletā norādītajiem uzticības tālruniem, lai uzzinātu par vietējām organizācijām, kas varēs Jums detalizēti paskaidrot par Jūsu darba tiesībām tajā štatā, kurā strādājat.

8. Tiesības pārtraukt aizvainojošas darba attiecības

- Jums nav jāturpina darba attiecības, ja darba devējs izturas pret Jums aizskaroši vai ļaunprātīgi Jūs izmanto.
- Tomēr ņemiet vērā, ka, pārtraucot darba attiecības, Jūsu darba vīza, uz kuras pamata ieceļojāt ASV, kļūst nederīga. Atkarībā no sākotnēji Jums piešķirtās vīzas kategorijas, Jums var būt iespēja mainīt vīzas kategoriju vai darba devēju. Jums var būt piešķirtas tiesības uzturēties ASV, lai celtu apsūdzību tiesas ceļā.
- Jūs varat iesniegt oficiālu sūdzību vai uzsākt tiesas procesu pret savu darba devēju, nepārtraucot darba attiecības. Darba devēju var sodīt par vērsanos pret darbinieku, kurš cenšas panākt savu tiesību ievērošanu.
- Ja Jums ir radušās problēmas ar pašreizējo darba devēju, zvaniet uz bukletā norādītajiem uzticības tālruniem. Tādējādi Jūs varēsiet iegūt informāciju par vietējām organizācijām, kas varēs Jums paskaidrot par iespējamo rīcību Jūsu situācijā.

PADOMS

Uzturoties ASV, Jums ir tiesības. Tās neviens nevar Jums atņemt. Simtiem organizāciju šajā valstī var Jums palīdzēt. Nebaidieties pieprasīt palīdzību, lai aizsargātu savas tiesības.

Cilvēktirdzniecība

1. Kas ir cilvēktirdzniecība?

Cilvēktirdzniecība ir sevišķi smaga ļaunprātīgas izmantošanas forma, kādu persona var piedzīvot darba vietā ASV. Cilvēktirdzniecība izpaužas kā personas pieņemšana darbā, nosūtīšana vai aizturēšana noteiktā vietā pret tās gribu ar mērķi ekspluatēt. Jūs var iepazīties ar pilnu cilvēktirdzniecības definīciju tīmekļa vietnē www.state.gov/g/tip (skat. sadaļu *Legislation - Trafficking Victims Protection Act*). Turpmāk ir aprakstītas pazīmes, kas var norādīt uz iespējamu cilvēktirdzniecību.

Draudi un bailes

Darba devēji un personas, kas palīdz darba devējam, draud un izmanto citus iebiedēšanas veidus, lai Jūs un citi darbinieki neuzdrošinātos dotos projām. Piemēram:

- sišana, fiziska vai seksuāla izmantošana;
- draudēšana ar fizisku izrēķināšanos vai seksuālu izmantošanu;
- darbinieku izolēšana vai ieslodzīšana;
- draudēšana nodarīt ļaunu darbiniekam(-cei) vai viņa(-s) ģimenes locekļiem, ja viņš/-a censtos doties prom, iesniegt sūdzību par tiesību pārkāpumiem, ziņot par situāciju atbildīgajām iestādēm vai vērsties pēc palīdzības citur;
- draudēšana ar aizturēšanu vai deportēšanu, vai nodošanu policijai, ja darbinieks(-ce) censtos doties prom, iesniegt sūdzību par tiesību pārkāpumiem, ziņot par situāciju atbildīgajām iestādēm vai vērsties pēc palīdzības citur;
- darba devējs vai kāds, kas strādā darba devēja labā, ir nodarījis ļaunu vai draudējis citiem darbiniekiem, kas centās doties prom, iesniegt sūdzību par tiesību pārkāpumiem, ziņot par situāciju atbildīgajām iestādēm vai vērsties pēc palīdzības citur, vai arī darba devējs ir piedraudējis, ka ikviens darbinieks, kas aizbēgs, tiks atrasts un nogādāts atpakaļ.

Noteikumi un kontrole

Darba devējs un personas, kas strādā darba devēja labā, var uzstādīt noteikumus un izmantot kontroles mehānismus, kas apgrūtina Jūsu un citu darbinieku iespējas doties prom, iesniegt sūdzību par tiesību pārkāpumiem vai vērsties pēc palīdzības citur. Piemēram:

- noteikumi, kas aizliedz pamest darba vietu vai stingri nosaka, kur Jūs drīkstat doties no darba brīvajā laikā;
- noteikumi, kas aizliedz Jums paturēt Jūsu pasi, vīzu, dzimšanas apliecību vai citus personas dokumentus;
- atteikums nodrošināt Jums atbilstošu ēdināšanu, laiku miegam, medicīnisko aprūpi;
- aizliegums vai ierobežojumi brīvi sazināties ar Jūsu ģimeni, citiem darbiniekiem vai personām ārpus darba vietas.

Maldināšana un meli

Darba devējs un personas, kas strādā darba devēja labā, var Jūs maldināt vai melot Jums. Piemēram:

- nepatiesi solījumi par darba un dzīves apstākļiem, kā arī darba samaksu;
- apgalvojumi, ka Jums nav juridisku tiesību;
- apgalvojumi, ka Jums neviens neticēs, ja mēģināsi vērsties pēc palīdzības;
- norādījums melot, ja Jums jautā par Jūsu identitāti.

2. Ko man darīt, ja saskaros ar šādām situācijām?

- Ja piedzīvojat kaut ko no iepriekš aprakstītā vai esat nokļuvis(-usi) bīstamā situācijā, **nekavējoties vērsieties pēc palīdzības**, zvanot pa tālruni 911, uz Nacionālo cilvēktirdzniecības resursu centra uzticības tālruni (1-88-373-7888) vai Cilvēktirdzniecības un strādājošo ekspluatācijas sūdzību tālruni (1-888-428-7581).
- Ja Jums ir fizisks apdraudējums, Jums ir jāzvana pa tālruni **911**, lai izsauktu policiju. Parādiet policijai šo bukletu un paskaidrojiet par ļaunprātīgu izmantošanu vai iespaidošanu, no kā esat cietis(-usi).

3. Vai mani deportēs, ja es ziņošu par ļaunprātīgu izmantošanu?

ASV darbojas programmas, ka aizsargā personas, ja tās ziņo par ļaunprātīgu izmantošanu. Jums nav jābaidās vērsties pēc palīdzības pat, ja esat noraizējies(-usies) par imigrācijas jautājumiem. Imigrācijas jautājumos, konsultējieties ar advokātu, kas nestrādā Jūsu darba devēja labā. Jūs varat iegūt informāciju, kur saņemt konsultācijas, zvanot pa uzticības tālruniem.

- Ja Jūs uzskatāt, ka esat kļuvis(-usi) par cilvēktirdzniecības vai cita kriminālnoziedzuma upuri, ieskaitot izvarošanu vai seksuālu uzbrukumu, Jums var būt tiesības saņemt citas kategorijas neimigrācijas vīzu, piemēram, T (vīza cilvēktirdzniecības upuriem) vai U (vīza citu smagu kriminālnoziedzumu upuriem) vīzu. Šīs vīzu kategorijas ir ieviestas, lai aizsargātu noteiktu noziedzumu veidu upurus, kas raizējas par savu imigrācijas statusu. Daudziem cilvēkiem trūkst informācijas par šīm vīzu kategorijām, un Jums var nākties personīgi paskaidro par tām personām, kas sniedz Jums palīdzību.

4. Kāda palīdzība un pakalpojumi ir pieejami cilvēktirdzniecības upuriem ASV?

- Ja esat kļuvis(-usi) par cilvēktirdzniecības upuri ASV, Jums var būt tiesības saņemt pabalstus, pakalpojumus un imigrācijas atvieglojumus saskaņā ar federālajām un štata programmām.
- Daudzas organizācijas var palīdzēt Jums saņemt pakalpojumus, kā piemēram, medicīnisko aprūpi, psihologa konsultācijas, izmitināšanu, zobārsta pakalpojumus, pārstāvēšanu imigrācijas un citos juridiskos jautājumos, atbalstu nodarbinātības jautājumu risināšanā un pabalstus.

PADOMS

Pirms dodieties uz ASV, sazinieties ar ārvalstu darba ņēmēju organizācijām vai cilvēkiem, kas strādājuši ASV, lai uzzinātu to personu vārdus un kontaktinformāciju, pie kā varat vērsties gadījumā, ja Jums rodas problēmas vai jautājumi pēc ierašanās ASV.

ZINIET SAVAS TIESĪBAS

Zvaniet uz bukletā norādītajiem uzticības tālruniem, ja Jums ir nepieciešama palīdzība

Jūs saņēmt šo bukletu, jo Jūs esat iesniedzis(-usi) pieprasījumu ASV neimigrācijas vīzas saņemšanai, lai dotos uz ASV strādāt vai mācīties. Šī materiāla mērķis ir izskaidrot Jums Jūsu tiesības ASV. Lai gan Jūs uzturēsieties ASV tikai noteiktu laika periodu, Jums ir līdzīgas darba tiesības kā jebkuram ASV pilsonim vai pastāvīgajam iedzīvotājam.

Šajā bukletā ir aprakstītas svarīgākās Jūsu darba tiesības. Jūs varat pasargāt sevi no ļaunprātīgas izmantošanas, ja zināt tās. Saglabājiet šo bukletu viegli pieejamā vietā, kamēr uzturaties ASV, lai nepieciešamības gadījumā zinātu, kur vērsties pēc palīdzības.

Šis informatīvais materiāls ir izstrādāts arī ar mērķi pasargāt Jūs no tādiem nopietniem ļaunprātīgas izmantošanas gadījumiem, kā piemēram, cilvēktirdzniecība. Cilvēktirdzniecība ir mūsdienu verdzības forma, kad darba devējs vai citas personas fiziskas vai emocionālas iespaidošanas rezultātā liek cilvēkam saprast, ka viņš vai viņa nedrīkst atteikties no saistībām. **Apzināšanās, ka Jūs atrodaties situācijā, kur Jūs ļaunprātīgi izmanto, ir pirmais solis ceļā uz palīdzības saņemšanu.**

Ja Jums rodas problēmas, uzsākot darba attiecības ASV, Jums ir jāvēršas pēc palīdzības nekavējoties. Neticiet savam darba devējam, ja viņš(-a) Jums apgalvo, ka Jums nav juridisku tiesību ASV. Nepieņemiet juridiska rakstura padomus un palīdzību no darba devēja, darbuzņēmēja vai darbā iekārtošanas pārstāvja. Tikai Jūsu advokāts var sniegt Jums padomu juridiskos jautājumos.

Ja Jūs domājat, ka Jūsu tiesības ir pārkāptas, zvaniet uz bukletā norādītajiem uzticības tālruniem, lai saņemtu informāciju par vietējām organizācijām, kas var sniegt Jums palīdzību. **Nebaidieties sazināties ar šīm organizācijām! Tās var Jums palīdzēt.**

Šis buklets nevar aizvietot jurista konsultāciju. ASV ir daudz dažādu vīzu kategoriju, ka atļauj doties uz ASV strādāt un/vai mācīties, tāpēc nebaidieties pieprasīt papildu informāciju par savu vīzu.

JA JŪSU TIESĪBAS IR PĀRKĀPTAS VAI ESAT ĻAUNPRĀTĪGI IZMANTOTS(-A), ZVANIET UZ ZEMĀK NORĀDĪTAJIEM BEZMAKSAS TĀLRUŅIEM:

Nacionālā cilvēktirdzniecības resursu centra uzticības tālrunis
(Darbojas 24 stundas diennaktī)

1-888-373-7888

Cilvēktirdzniecības un strādājošo ekspluatācijas sūdzību tālrunis
(Pirmdiena – piektdiena no plkst. 9:00 līdz 17:00 pēc austrumu laika zonas)

1-888-428-7581